NAZ.
uele III
II*
6
LI

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XXIII*
A
36
NAPOLI

36

ዝንቱ ፡ መጽሐፍ ፡ ትምህርት ፡ ዘልሳነ ፡ ግዕዝ ፡
ዘይሰመይ ፡ ከሌዳዊ ፡ ሐዲስ ፡ ሰርአት ፡ ተገብረ ፡
ክመ ፡ ይትመሀሩ ፡ እለ ፡ ኢየአምሩ ፡ ሠናይ ፡ ውእቱ ፡
ተገብረ ፡ በእደ ፡ ማሪአኖ ፡ ዊቶሪዮ ፡ ዘሪእቱ ።

CHALDEAE, SEV AETHIOPICAE LINGVAE INSTITVTIONES.

Opus vtile, ac eruditum.

ROMAE,
Typis Sac. Congregationis de Propaganda Fide.
M D C X X X.

SVPERIORVM LICENTIA.

S. D. N.

VRBANO VIII.

P. O. M.

CATHOLICAE Fidei apud Oriẽtales Aethiopes, quos Abiſſinos vocant, inſtauratores, PATER BEATISS. vt ſalutarem doctrinam, quã ijs populis viua voce promulgare non deſinunt, editis etiam libris, poſſint quam latiſſime propagare; tranſmiſſa hucuſque eius linguæ triplici ſerie, ſola magnitudine differentium Litterarum, ad earum ſpeciem, & exemplar excuſos æreos characteres, cæteraque impreſſoriæ artis inſtrumenta, ab Vrbe ſibi remitti poſtulauere. Id, ego, negotij Tuæ Sanctitatis iuſſu, cum

lu-

lubenti, alacriq. animo ſuſcepiſſem, ex tribus elementorum ordinibus eum ſelegi, formandumque ex ære curaui, qui, quia figuris minoribus erat, aptiſſimus viſus eſt & expeditiſſimus. Nec ſatis mihi fuit vnum dumtaxat Apparatum conficere Litterarum, qui, ſcilicet, in Aethiopiam flagitantibus mitteretur, ſed alterum prǽterea addidi, qui Romæ retentus, Sacræ Congregationi Propagandæ Fidei deſeruiat, & hanc linguam Religionis bono addiſcere volentibus præſto ſit. Huius apparatus vt ſpecimen aliquod exhiberem, noua inſtrumenta vſu ipſo dedicaturus, Aethiopicæ linguę Grammaticen à Mariano Victorio ante annos pęnè octoginta editam, & dein conſumptis exemplaribus velut emortuam, denuò his Sacræ Congregationis typis expreſſi, & ſub aſpectum reuocaui ſæculi noſtri, ſi Tua

San-

Sanctitas, cui multis nominibus quantulacunque res eſt, dedicatur, ſereno illam vultu reſpexerit, multò felicius rediuiuam. Reſpiciet (haud fas eſt dubitare) quæque ab excellenti Latinæ, Græcæque linguæ eruditione maximarum rerum ſcientia eſt auſpicata, ſibi tamen regnorum omnium, gentiumq. parenti Aethiopicum ſermonem barbarum non putabit. Et cur non libenter eius ſequatur exemplum, cuius vices in terris gerit? Etenim Chriſtus Dominus quamuis triumphali Crucis in titulo tres principes linguas ſibi tantummodo conſecrauerit, non tamen reliquas ille reiecit, qui per Regium Vatem nationes vniuerſas ad ſui præconia numinis inuitauit. Nec vero propria deeſt, peculiariſque cauſa, PATER BEATISSIME, cur linguam diligas eius gentis, quæ in-

choa-

choata primum in Florentino Concilio cum Eccleſia Romana reconciliatione, multoſque poſt annos miſſis ad Leonem Decimum, moxque ad Clementem Septimum Florentinos Pontifices litteris, tandem perfectæ ad Catholicam Fidem reuerſionis gloriam, Numinis arcano conſilio Tibi reſeruauit, ac detulit Pontifici ex eadem principe Etruriæ vrbe ad omnem laudem immortaliter eſfloreſcenti. Aethiopia, inquam, Romanis armis Auguſto Principe vix tentata, tuis nunc demum auſpicijs Romanæ Religionis effecta prouincia, tui Pontificatus initia reddidit auguſtiora. Ad hanc ſalutarem victis diuinamque victoriam obtinendam, ſingularem Tibi operam præſtitit Societas Ieſu, illa eadem, quæ toto orbe terrarum fortiſſimè præliatur aduerſus errores, omnium triumphorum lau-

ream

ream adepta maiorem , quantò plus eſt Romanæ veræque religionis terminos in tantum promouiſſe quàm Imperij. Miratur ætas noſtra, quod & poſteritas ſermonibus celebrabit, Aethiopes illos, qui tam pertinacis errore diſſidij miſerrimè animos infuſcauerant, tuis hiſce temporibus Latinæ pietatis adamata puritate, effectos eſſe, vel ipſo Cœlo iudice, candidiſſimos. Gens illa præpotens etiam ante bella Troiana, quæ ſuis è Regibus vnum æſtimatione propriæ claritudinis Auroræ filium Memnonem dixit, quæq. ſuperbi Orientis amatrix ab Alexandrinis Pſeudoepiſcopis hæreſum & ſchiſmatis tenebras hauſerat, nunc tandem meliore ſententia eò conuerſa, quò Chriſtus è throno Crucis ſacroſanctum os, quaſi animam inſpiraturus, obuerterat; Romanam Petri Sedem in Occidente ſalutis agno-

ſcit

ſcit Auroram; teque, Pater Beatiſſime, ex ea terrarum Orbi reddentem oracula, diuino fulgore Solem inclytum veneratur.

Sanct.ᵗⁱ Tuæ

Humillimus ſeruus & ſubditus.

Achilles Venerius, Agens Sacr. Congregationis de Propaganda Fide.

PROOEMIVM.

A Ethiopicam linguam, quā Chaldęam vocant Aethiopes, veluti quæ à Chaldæa Babilonica exoriatur, Hebraicæ quam maxime ſimilem eſſe, haud dubium eſt: quod euenit, quia ab Hebræa, non ſecus quam Syriaca, Arabica, ac etiam Babilonica, quam Aſſyriacam etiam appellamus, originem ducit: ſcimus tamen Aethiopes contrarium aſſeuerare, velleq. Hebraicam poſteriorem, & a ſua progenitam potius eſſe: vtcunque ſatis ex hoc conſtat, facillime perdiſcere hanc poſſe, qui Hebraicam ipſam calleat, ſi quidem maior nominum pars vtriuſque linguæ communis eſt, ſuntve eædem ferè in Grammatica regulæ, idem dictionis genus, ijdemq. in deſcribendis, ſignandiſque vocalibus literis ritus: nam vbi He-

brei punctis,lineiſque exterius literæ ap-
poſitis, vocales explicant, Aethiopes
quoque idem faciunt, differuntque in
hoc vno, quod lineam ipſam,punctum-
que exterius haud aſcribunt,ſed ipſiſmet
literis coniungunt; eſt & alia differentia,
quod interdum Aethiopes non ſolum
lineam non adiungunt, ſed etiam par-
tem ipſiuſmet literæ detruncant, atque
reſcindunt vt euenit maiori ex parte li-
teris quæ ſunt quatuor, ac vltimæ claſ-
ſis: eſt & in punctorum quoque pote-
ſtate, quantitate,vt non parua inter eoſ-
dem ſimilitudo. ſiquidem literæ primę
claſſis, habent a, breue, ideſt patah: li-
teræ ſecundæ, u, longum, ideſt vauſu-
rech: tertiæ, hirech: quartæ,a, lougum,
ideſt camez: quintæ, e, longum, hoc
eſt zere: ſextæ, e, breue, ac etiam mo-
bile, hoc eſt ſceua: ſeptimæ vero o,ma-
gnum,ſeu longum, hoc eſt holem: quæ
omnia, prima ſunt penes ipſos Iudæos
pun-

puncta, principeſque vocales. Alphabetum quoque ipſum, quod Latinis, aut Græcis literis, quarum tantum copiam apud impreſſorem habuimus, explicari minus commode poteſt; vt quod Latino, aut Græco parum appoſite reſpondeat: Hebraico, cui illud affine eſt, optime exprimitur, ac explicatur: verum literarum Hebræarum ordinem inuertere, tranſponereque oportet, vt quælibet earum, ſingulis, quæ in ſubſcripto Aethiopum Alphabeto ex ordine poſitæ ſunt, proprio reſpondeat loco.

Alphabetum, vel Syllabarium Aetiopicum, ſeu Abyſsinum, Hebraico correſpondens.

Nomen,	Poteſtas,							Numer.
	a,bre.	u,lōg.	i,lon.	a,lon.	e, lon.	e,bre.	o,lon.	
Hoi	ha	hu	hi	ha	he	h	ho	1
ה	ሀ	ሁ	ሂ	ሃ	ሄ	ህ	ሆ	፩
Laui	la	lu	li	la	le	l	lo	2
ל	ለ	ሉ	ሊ	ላ	ሌ	ል	ሎ	፪
Haut	ha	hu	hi	ha	he	h	ho	3
ח	ሐ	ሑ	ሒ	ሓ	ሔ	ሕ	ሖ	፫
Mai	ma	mu	mi	ma	me	m	mo	4
מ	መ	ሙ	ሚ	ማ	ሜ	ም	ሞ	፬
Saut	ſa	ſu	ſi	ſa	ſe	ſ	ſo	5
ס	ሠ	ሡ	ሢ	ሣ	ሤ	ሥ	ሦ	፭
Res	ra	ru	ri	ra	re	r	ro	6
ר	ረ	ሩ	ሪ	ራ	ሬ	ር	ሮ	፮
Saat	ſa	ſu	ſi	ſa	ſe	ſ	ſo	7
ש	ሰ	ሱ	ሲ	ሳ	ሴ	ስ	ሶ	፯
Kaf	Ka	Ku	Ki	Ka	Ke	K	Ko	8
ק	ቀ	ቁ	ቂ	ቃ	ቄ	ቅ	ቆ	፰
Bet	ba	bu	bi	ba	be	b	bo	9
ב	በ	ቡ	ቢ	ባ	ቤ	ብ	ቦ	፱

Taui	ta	tu	ti	ta	te	t	to	10
ת	ተ	ቱ	ቲ	ታ	ቴ	ት	ቶ	፲
Hharm	hha	hhu	hhi	hha	hhe	hh	ho	20
ח pfund.	ኀ	ኁ	ኂ	ኃ	ኄ	ኅ	ኆ	፳
Nahas	na	nu	ni	na	ne	n	no	30
נ	ነ	ኑ	ኒ	ና	ኔ	ን	ኖ	፴
Alph	a	u	i	a	e	e	o	40
א	አ	ኡ	ኢ	ኣ	ኤ	እ	ኦ	፵
Caf	ca	cu	chi	ca	che	c	co	50
כ	ከ	ኩ	ኪ	ካ	ኬ	ክ	ኮ	፶
Vaue	va	vu	vi	va	ve	v	vo	60
ו	ወ	ዉ	ዊ	ዋ	ዌ	ው	ዎ	፷
Hain	ha	hu	hi	ha	he	h	ho	70
ע	ዐ	ዑ	ዒ	ዓ	ዔ	ዕ	ዖ	፸
Zai	za	zu	zi	za	ze	z	zo	80
ז	ዘ	ዙ	ዚ	ዛ	ዜ	ዝ	ዞ	፹
Iaman	ia	iu	ii	ia	ie	i	io	90
י	የ	ዩ	ዪ	ያ	ዬ	ይ	ዮ	፺
Dent	da	du	di	da	de	d	do	100
ד	ደ	ዱ	ዲ	ዳ	ዴ	ድ	ዶ	፻
Gheml	ga	gu	ghi	ga	ghe	g	go	200
ג	ገ	ጉ	ጊ	ጋ	ጌ	ግ	ጎ	፪፻

Tait	tha	thu	thi	thâ	the	th	ſthô	300
ט	ጠ	ጡ	ጢ	ጣ	ጤ	ጥ	ጦ	፫፻
Ppait	ppä	ppu	ppi	ppa	ppe	pp	ppô	400
פ fortiùs.	ጰ	ጱ	ጲ	ጳ	ጴ	ጵ	ጶ	፬፻
Tzadai	tzâ	tzü	tzi	tzâ	tzè	tz	tzô	500
צ	ጸ	ጹ	ጺ	ጻ	ጼ	ጽ	ጾ	፭፻
Zzappa	zzâ	zzü	zzi	zzâ	zzè	zz	zzô	600
צ	ፀ	ፁ	ፂ	ፃ	ፄ	ፅ	ፆ	፮፻
Af	fâ	fu	fi	fâ	fe	f	fo	700
פ	ፈ	ፉ	ፊ	ፋ	ፌ	ፍ	ፎ	፯፻
Pſa	pâ	pù	pi	pâ	pe	p	po	800
פ	ፐ	ፑ	ፒ	ፓ	ፔ	ፕ	ፖ	፰፻

Aliæ Syllabæ, ſeu Characteres.

quà	qui	quà	quë	queù	900
ቈ	ቊ	ቋ	ቌ	ቍ	፱፻
guà	gui	guà	gue	gueù	1000
ጐ	ጒ	ጓ	ጔ	ጕ	፲፻
Kuà	Kui	Kuà	Kuè	Kueù	2000
ኰ	ኲ	ኳ	ኴ	ኵ	፳፻
hquà	hqui	hqua	hquë	hqueù	
ዀ	ዂ	ዃ	ዄ	ዅ	

DE LITERIS, & Syllabis.

LIteræ, vt vides, apud Chaldæos, ſiue Aethiopes, ſunt ſex & viginti, quæ cum vocalibus multiplicatæ aſcendunt ad numerum clxxxij. prȩter viginti alias quas in fine Alphabeti poſuimus. Licet eo dicendi genere, quod ipſis floridum, copioſum, & elegans eſt, quodq. ab eis Babilonicum dicitur, nonnullos alios characteres habeant, nobis uſque hodie prorſus incognitos, vtpote qui nullam de eo in Sacris litteris mentionem habeamus, cum ſit patrium, ac vernaculum genus dictionis.

LITERARVM DIVISIO.

LIteræ, cum omnes habeant vocalem affixam. in Vocales, & Conſonantes, niſi quoad pronunciationem diui-

diuidi non poſſunt: figura enim cum vocalibus, tum conſonantibus eadem eſt. At ſi malueris contrarium aſſeuerare, Vocales erunt, quæ nec figuram, neque pronunciationem communem habent cum conſonantibus, vt eſt litera Alph, 13. Conſonantes vero omnes, quę ſexti ordinis, cum interdum non habeant e, mobile, remanent puræ conſonantes: quamuis Aethiopes ipſi omnes literas vocales dicant, non conſonantes; quæ tamen ad ſeptem coarctantur, videlicet a, breue, & a, longum; e, breue, & e, longum; i, longum; o, longum; & u, longum.

Diuiduntur itidem omnes literæ Alphabeti, vt ſupra videri potuit, in ſeptem claſſes, quæ omnes, pręter primam, & ſextam longæ ſunt; nam *U*, exempli cauſa, primæ claſſis habet a, breue; *U*, ſextæ habet e, breue, quando non eſt conſonans; at in cæteris claſſibus ſemper

habet

habet vocalem longam, & ita de cæteris dicendum eſt.

Diphtongos nullo modo habent, neque diuidunt literas, vt nos Latini, in mutas. liquidas, & ſemiuocales.

Diuiduntur tamen omnes, vt apud Hebræos in gutturales, linguales, labiales, palatinas, dentales, & vnam epiglotticam, ideſt, quę lingula illa, quę eſt ad os gutturis, profertur.

Gutturales ſunt quinque ሀ ሐ ኀ አ ዐ ፡
Linguales ſunt ſex ለ ረ ተ ነ ጠ ጸ ፡
Labiales ſunt quinque መ በ ወ ጰ ፐ ፡
Palatinæ ſunt tres ከ የ ገ ፡
Dentales ſunt ſex ሠ ሰ ዘ ጸ ፀ ፈ ፡
Epiglottica vna ቀ ፡ hanc tamen Hebræi Palatinam faciunt.

Carent Aethiopes, vt in eorum Alphabeto videri potuit, literis q, x. & y, ſed pro q, vtuntur ከ, vel ቀ; pro x, vtuntur duabus his litteris ክስ, cſ; pro y, vtuntur i, ſimplici.

Ha-

Habent triplicem aſpirationem *U*, *ch*, & *ꝗ*, verum *U*, eſt he Hebræum, *ch*, & *ꝗ*, chet itidem Hebræum, ſed ſecundum primo profundiùs pronunciatur: Hain autem, quę ita ſcribitur *O*, potius reſpõdet hain Hebraicę, quam noſtrę aſpirationi; habent & duplicem c, videlicet *φ*, & *h*, ſed *φ* potius Kof Hebręorum, quã noſtrum k, ſeu Gręcorum *κ*; *h*, verius eſt caf Iudęorum, quam noſtrum c, vel *κ*, ſeu *χ*, Græcorum.

Vtuntur pro z, his literis *H*, *R*, & *θ*, ſed duæ vltimę in pronunciatione verius referunt tzade Hebraicum, at *H*, refert *ζ*, Gręcum ſi ut Hiſpani pronũcies potius quàm noſtrum x, aut noſtrũ z, Italorum modo proferendo, ſed tamen harũ uice habent *H*, pro z, *R*, pro tz; *θ*, pro zz; *ω*, reſpondet u, noſtro conſonãti, uel uerius uau, Hebręo. Cęterarũ literarũ poteſtatem ex ipſo Alphab. quod ſupra poſuimus, notare poteris.

DE LITERIS ſextæ claſſis.

LIteræ ſextę claſſis, cum habeant uocalem, quę humili, ac depreſſa uoce profertur, difficulter pronunciatur. Eſt enim e, anguſtum, quodue niſi preſſiùs agas pronunciari nequeat, ut euenit nobis Italis in dictione mele, cum arboris uulgatum fructum ſignificat, non apum fœturam.

QVANDO Є, SEXTÆ claſſis legatur.

SExtæ claſſis e, ut diximus, interdũ mouetur, interdum non; cum mouetur, illud e, ſupprimitur atq; deijcitur; cum uero non mouetur, omnes literę conſonantes remanent: ה, autem ſemper eſt uocalis. Verum, ne toto a nobis aberretur cęlo, ſciendum eſt hoc e, ſex-

ti

ti ordinis,eſſe apud Aethiopes,non ſecus quam ſceua apud Hebræos, vnde eius regulas in omnibus fere ſequitur, nam legitur in principio dictionis, vt ግዕር፡ & poſt vocales magnas, vt ſunt vocales omnium claſſium, præter primam, ac ſextam: legitur etiam ante vltimam dictionis,quia omnis penultima longa eſt.

DE ACCENTV LITERARVM.

QVantum vero ad literarum accẽtum pertinet,nullum accentum virgulis notant, vt Græci, & Hebræi faciunt,ſed bene, vt cæteri omnes in pronunciatione ſeruant, de quibus alias regulas non habent, niſi quod litteras omnium claſſium, præter primam, ac ſextam, cum habeant vocales longas, duplici, ac maiore pronunciant tempore;nam litera longa habet duplex tempus, vt ፋኖት፡ fenωta, illud enim nω,

tum quia habet o, longum, tum etiam quia penultima eſt, retinet duplex tempus. Syllabas vero breues raptim ac feſtinanter proferunt, vt መንበረ ፡ ንበትክ ፡ vbi ſecunda litera, cum primę, ac ſextæ claſſis ſit, curſim legitur.

Verum de acuto, graui, ac circumflexo, ac etiam de ſpiritu cum denſo, tum etiam leui, nihil, quod equidem ſciam, enarrant.

REGVLÆ QVÆDAM de Temporibus.

OMnem primam, ac penultimam longo proferunt tempore; a, vero quartæ claſſis longiori, vbicunque ſit: habet enim vocalis eius claſſis adeo longum tempus, ut cæterarum, quę longæ ſunt, ſi ad hanc conferantur, unum dumtaxat uideantur habere tempus: exemplum አብርሃም ፡ Abraham, ይስሐቅ ፡ Iſaac,

Iſaac, ስሬ፡ Sara, ርብቃ፡ Rebeka.

Cæterę uero uocales longę, & ſi quo ad poteſtatem longę ſint, non tamen ſiſtunt uocem, niſi in prædictis locis, ut facit a, quartæ claſſis.

EXPOSITIO NOMINVM
Literarum.

EDidit D. Hieronymus expoſitionem literarum Hebraici Alphabeti, cuius recondita quædam admiratus myſteria, omnia retulit in gloriam Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti. Verum cũ idem de ſuo dicant Alphabeto Aethiopes, operępretium duximus, ſi ea quoq; nos æderemus. Nam 26, eorum literas, totidem habere nomina dicunt, quot ſunt Cherubin, & Seraphim, & illorum 24. Seniorum, de quibus in Apocalypſi Ioannes meminit, quarum ſignificatio hæc eſt.

ሆይ	Hoi	Fuit .ſ. ante ſæcula.
ለዊ	Laui	Altiſſimus, & nox.
ሐወት	Haut	Vita .ſ. Viuentium.
ማይ	Mai	Quis .ſ. ſimilis tui.
ሠወት	Saut	Trinitas.
ሬእስ	Res	Caput .ſ. omnium rerum.
ሰዐት	Saat	Pax.
ቀፍ	Kaf	Sanctitas.
ቤት	Bet	Domus.
ተዊ	Taui	Rectitudo, ſignum.
ኀርም	Hharm	Bonitas perfectiſſima.
ናኅስ	Naas	Ecce.
አልፍ	Alph	Principium.
ከፍ	Caf	Omnipotens.
ወዌ	Vaue	Veh.
ዐይን	Hain	Magnus.
ዘይ	Zai	Nunciatum eſt.
የመን	Iaman	Dextera.
ዴንት	Dent	Initium.
ገምል	Gheml	Gratiæ.
ጠይት	Tait	Dulciſſimum.
ጰይት	Ppait	Rubus.

ጸደይ Zadai Iuſtus.
ፀጳ Zzappa Admiratio.
አፍ Af Miſſus.
ፕሰ Pſa Tabernaculum.

Vides quæ myſteria abſtruſa ſint in hoc Aethiopum ſyllabario, quorum doctrinam in ipſum etiam Enoch referunt.

DE NOMINE.

CVm de literis, ac ſyllabis breuiter ſupra dictum ſit, ſequitur vt de Nomine aliqua videamus: partes enim Orationis primariæ apud Aethiopes quatuor dumtaxat ſunt, Nomen videlicet, Verbum, Pronomen, & Aduerbium. Præpoſitio vero, Interiectio, & Coniunctio ab ipſo pendent Aduerbio, ſicut & à Verbo Participium, omnia, vt apud Hebræos.

NOMINIS DIVISIO.

DIuiditur nomen apud ipſos, ſicut & apud nos in ስም : አካል : አው : ህላዌ : nomen ſubſtantiuum ; & ወስመ : ረድኤት : nomen adiectiuum. Vocant autem ipſi ſubſtantiuum nomen, omne illud, cui ob ſui perfectionem aliud adijcitur, quoue remoto, illius tamen ſubſtãtia non amittitur, dicuntve adiectiuum illud quod ſubſtantiuo adijcitur, vnde anima apud eos ſubſtantiuum dicitur; corpus vero quod ei adijcitur adiectiuum; & itidem, dominus, ex eo quod homini, aut alteri rei adijciatur, adiectiuum apud ipſos eſt.

NOMINVM GENERA.

NOminum genera Aethiopibus quinque tantum ſunt, ተባእት : እግዚእ : maſculinum, vt dominus :

ኦንስት ፡ እግዚእት ፡ fœmininum domina: ሀቡር ፡ ሰብእ ፡ commune homo: ሰፋው ፡ ዖፍ ፡ ንሰር ፡ promiſcuum auis, aquila: ዘእይትአመር ፡ መዓልት ፡ አማር ፡ incertum dies; neutro enim,& omni, æque carĕt, & ita cum non habeant neutrum genus, non habent niſi duos articulos, maſculinum, & fœmininum; maſculinum, vt ዝንቱ ፡ hic. fœmininum, vt ዛቲ ፡ hæc, quos ſic declinant.

Articulorum declinatio.

ዝንቱ ፡ hic. ዘዝንቱ ፡ huius. ለዝንቱ ፡ huic. ዝንቱ ፡ hunc. እምዝንቱ ፡ ab hoc. ſimiliter & in fœminino.

ዛቲ ፡ hæc. ዘዛቲ ፡ huius. ለዛቲ ፡ huic. ዛቲ, hanc. እምዛቲ ፡ ab hac, ijſdem & in plurali quoque vtuntur, eo modo, quo Hebræi relatiuum aſcer; vocatiuo ſemper addunt አ ω, ut nos & Græci, hos tamen articulos non prẹponunt nomini-

 bus,

bus, vt Græci faciunt, & nos aliquando pro demonſtratione vtimur, ſed addũt ante nomina quaſdam literas, vt Hebræi & noſtrates vulgo faciunt, quibus omnes caſus diſtinguere ſolent; nam genitiuo præponunt ዘ, datiuo ለ; quæ litera & genitiuo & accuſatiuo quoque præponitur. vocatiuo ኦ, ablatiuo እም: & hoc faciunt in vtroque numero; vtrique enim eædem deſeruiunt literæ, nominatiuo & accuſatiuo nihil præponunt. Quas omnes prępoſitiuas literas in hac dictione notare potes ዘለኦእም: exemplũ እግዚእ: dominus. ዘእግዚእ: domini. ለእግዚእ: domino. እግዚእ: dominum. ኦእግዚእ: ò domine. እምእግዚእ: à domino.

Nominum terminationes.

NOmen maſculinum omnes literas in fine habere poteſt, quas in

ſexta

ſexta claſſe ſuperius annotauimus ; vt አምላክ ፡ Deus . አምላ ፡ Deus . እግዚእ ፡ Dominus . ሰዳዲ ፡ expulſor . At Hebræis Sadai nomen Dei eſt, ſignificatq. quod & Græcis αὐτάρκης ſibi ipſi ſatis, ac nullius indigus .

Plurale Maſculini .

Plurale vero Maſculini, duas tantum finales litteras recipit ት, & ን ; hoc eſt in ት , vt plurimum ; ſubſtantiuum ; vt አማልክት ፡ Dei. መላእክት ፡ Angeli, አጋእዝት ፡ Domini . In ን , vero adiectiuum .

Nomen vero fœmininum deſinit in literas quartæ, ac ſextæ claſſis: hoc eſt in a, longum quartæ, ac ት, ſextæ, vt ሳራ ፡ Sara. ርብቃ ፡ Rebeka . ልያ ፡ Leia . ሱሳና ፡ Suſanna . ትምህርት ፡ doctrina . ሰርት ፡ electa . ንጽሕት ፡ munda .

Plurale Fœmininum .

Eius vero plurale in ት , deſinit ; vt ትምህርታት ፡ doctrinæ . ንጹሓት ፡ mundæ . ſed illud ት, interdum vel ob prononcia-

in fine affixum, vel ob genitiui conſtru-
ctionem mutatur, & vt plurimum in ቲ,
vnde in Pſal. 1 1 8. ትእዛዛቲከ፡ mandata
tua. Sed nota, quod non ſolum in plu-
rali fœminini nominis addunt ት, ſed li-
teras ſuæ radicis, quæ ſunt ante ት, de
claſſe in claſſem mutare ſolent, vt in no-
minibus prædictis notare potes, & hoc
Hebræorum itidem more, qui puncta
inuicem commutant.

Exceptio quorundam prædictorum.

Quantum attinet ad plurale maſculi-
ni, reperiuntur quædam nomina, quæ à
prædicta deſciſcunt regula: vnde in Pſ.
1 1 8. inuenies አዕሩግ፡ ſenes, licet aliqui
velint eſſe ſingulare poſitum pro plura-
li, & in eodem inuenies እሙንቲ፡ ipſi. vbi
ት, in ቲ, mutatum eſt: & quædam alia
ſimilia.

Omnia itidem nomina peregrina,
ipſiſq. pariter barbara, à prædictis regu-

 lis

lis interdum recedunt; vt ራሔል : Rahel. nam licet fœmininū ſit nomen, ac ſextæ claſſis finalem habeat, non tamen in ት, ſed in ል, deſinit.

Cæterorum nominum terminationes.

Cætera vero nomina tum communia, promiſcua, & incerta, tum alia huiuſmodi, eaſdem omnes terminationes ſeruant, quas in maſculino & fœminino diximus.

Litterarum nominum commutationes.

Vſitatiſſimum eſt apud Aethiopes non ſecus quam Hebræi de punctis faciant, eaſdem litteras de vna in aliam mutare claſſem, vt ተ, in ቱ, vel in ቲ, vel in ታ, & cætera huiuſmodi: non enim mutant litteram pro littera, ſed eandem de vna in aliam claſſem, & hoc varijs faciunt rationibus; quarum prima hæc eſt, vt nominum εὐφωνία ſeruetur, ne

aures male audiant, neve vox turpiter decidat, ac proſternatur: quapropter omnes literæ, quæ ſunt in fine orationis, recedunt à regula, quam diximus in terminationibus maſculini ac fœminini nominis, ex eo quòd tranſeat ad literas primæ claſſis, de quarta videlicet, ac ſexta, & hoc ne vox in fine langueſcat, ſed quia in quarta minus quàm in prima & ſexta langueſcit; verius eſt vt de ſexta in primam aut quartam cõmutatio fiat: de quarta verò nequaquã. Fit & aliquando prædicta commutatio ob aliquod pronomen, aut quid ſimile, in fine affixum; vt ſupra diximus: Et propter regimen genitiui, nam ſi de genitiuo remoueas *ዘ* notam, litera finalis præcedentis dictionis de ſexta claſſe in primam mutari ſolet, exemplum እግዚእ ፡ ዘእጋእዝት ፡ Dominus dominorum; at ſi remoueas *ዘ*, dices እግዚአ ፡ እጋእዝት ፡ exemplum ob aliquod affi-

xum

xum in fine habes in Pſ. x. ወአዕይንቲሁኒ፡ & oculi eius, ወቀራንብቲሁኒ፡ & palpebræ eius; vbi ob affixam dictionem ኒ, quæ ſignificat ſed, ት pluralis in ቲ mutatum eſt: & ita de alijs dicendum eſt, quæ ex frequenti lectione ex te ipſo notare poteris, nam in quam claſſem littera commutetur, aures potius, vt equidem puto, quàm canones aliqui, ſunt conſulendæ.

Nominum ſpecies.

Habent vt nos primitiuum & deriuatiuum; vt አምላክ፡ Deus; አምላካዊ፡ Deum colens, ሰማይ፡ cælum, ሰማያዊ፡ cæleſtis, ኢየሩሳሌም፡ Hieruſalem, ኢየሩሳለማዊ፡ Hieruſolimitanus, ኢትዮጵያ፡ Aethiopia, ኢትዮጵያዊ፡፡ Aethiops, ሮሜ፡ Roma, ሮማዊ፡ Romanus, vbi notare potes quòd ſemper cùm formant deriuatiuum, addunt in fine literam ዊ፡፡

De nomine Comparatiuo.

Comparatiuum nomen, quod à po-

ſitiuo

ſitiuo formetur non habent, & hoc Hebræorum more, ſed addunt ſuo poſitiuo dictionem ፕቀ : ideſt quam, & pro comparatiuo vſurpant, vt ሠናይ : bonus. ፕቀ ሠናይ : quàm bonus, pro melior. licèt comparatiuum & ſuperlatiuum, vt nos quoque αἰώμαλον habeant, vt ሠናይ : bonus, ኢየም : melior, ኄር : optimus.

Exemplum declinationum nominum.

Nomin. ሀለወ። ſubſtantia. Genit. ዘሀለወ። ſubſtantiæ. Datiu. ለሀለወ። Accuſ. ሀለወ። Vocat. ኦሀለወ። Ablat. እምሀለወ።

Plural Nom. ሀለዋን። Gen. ዘሀለዋን። Datiu. ለሀለዋን። Accuſatiu. ሀለዋን። Vocat. ኦሀለዋን። Ablat. እምለዋን።

Hoc modo declinare poteris non ſolum nomina, ſed etiam omnia pronomina.

Exem-

*Exemplum declinationis Pro-
nominum*

Nominat. አነ ፡ ego; & eſt communis generis: Gen. ዘአነ ፡ Dat. ለአነ ፡ Acc. አነ ፡ Ablat. እምአነ ፡፡

Plural. Nominat. ንሕነ ፡ Genit. ዘንሕነ ፡ Dat. ለንሕነ ፡ Accuſ. ንሕነ ፡ Ablat. እምንሕነ ፡፡

Et ita de cęteris, videlicet አንተ ፡ tu maſculin. አንቲ ፡ tu fœmin. & in plurali አንትሙ ፡ vos maſcul. አንትን ፡ vos fœm. ውእቱ ፡ ille. ይእቲ ፡ illa. እሙንቱ ፡ illi. ውእቶን ፡ illæ. ዚአየ ፡ meus ſeu potius mei. ዚአኪ ፡ tua, vel tui; & in plurali idem facere poteris, ſi literam ነ in fine addideris, & vltimam ſingularis abieceris, vt ዚአነ ፡ ſimiliter & in fœminino, ſi eandem literam in fine addideris, & vltimam tertiæ claſſis χαρακτηριστικὸν ſuam mutaueris, hoc eſt ኪ in ክ, ut ዚአክን ፡ longum eſſet ſi alia quædam nomina declinare vellemus, cum ex his

ſo

quæ notauimus, cætera omnia ex ſe ipſo diſcere diligens lector valeat.

De nominum affixis.

Affigunt Aethiopes, non ſecus quàm Hebręi faciant ſuis nominibus, ac etiam verbis, litteras quaſdam in fine, per quas breui quodam modo pronomina, præpoſitiones, & ſimilia notare ſolent, hæc autem Hebræis ſimilia ſunt. Nam ኒ ſignificat me maſcul. generis, ተ me maſculin. & fœm. የ meus, vt አምላክ ፡ Deus አምላኪየ ፡ Deus meus, ከ ſignificat te, & tuus, vt ነፍስ ፡ anima, ነፍስከ ፡ anima tua, in genere dumtaxat maſcul. at in fœmin. dicitur ኪ vt አጥባትኪ ፡ vbera tua. Cum verò notare volunt illum, vel eum, ſicut Hebræi, addunt in fine vau literam cum puncto holem, vt ben filius, beno filius eius; ita & hi literam vltimam radicalem cuiuſcunque claſſis mutant in ſecundæ claſſis characteriſticam ſuam, quæ habet vau affixum,

vt

vt ሽመረት፡ voluntas, ሽመረቱ፡ voluntas eius: ንዋይ፡ diuitiæ, ንዋዩ፡ diuitiæ eius. የ vero quod ſignificat meus, communis generis eſt, & ponitur etiam pro mea. Attende tamen, quod aliquando cum litera quæ habet vau affixum, mutetur in quartam claſſem, quæ habet a longum, illud itidem vau amittitur, & tamen ſignificat eam, ſeu illam. exemplum ሃይማኖት፡ fides. ሃይማኖቱ፡ fides eius, in fœmin. ሃይማኖታ፡ Item quemadmodum Hebræi affigunt interdum ſupra litteram punctum holem. quod eſt apud eos o longum, ita & hi vertunt literam in ſeptimam claſſem, quæ habet o magnum, & ſignificant itidem vt illi, eum, vel eius, & huiuſmodi, vt ሕግ፡ lex, ሕጎ፡ lex eius, Pſalm. 1. & የኅሥሦ፡ exquirent eum, Pſ.cxviij.

In plurali verò Hebræorum more dicunt ነ, nos ſeu noſter, vt መጽሐፍነ፡ liber noſter, ክሙ፡ vos ſeu veſter, vt

liber

መጽሐፍክሙ ፡ liber veſter ; ሙ ; illis vel ſuos, vt መጽሐፎሙ ፡ liber illorum, ſed litera quæ eam præcedit, mutatur in ſeptimam claſſem. Affigunt & litteram ሁ pro ſuus ſeu illius maſcul. vt ፍሬሁ ፡ fructum ſuum, & ሃ pro ſua, ſeu illius fœm. vt ፍሬሃ ፡ fructum ſuum, & በበጊዜሃ ፡ in tempore ſuo, & hoc eodem modo; quo Hebræi.

Affigunt etiam alias literas ante & poſt dictiones pro præpoſitionibus, aduerbijs, coniunctionibus, & ſimilibus, vt በ in እም ፡ ab, vt እምላዕሌነ ፡ a nobis : ſignificat etiam, in, vnde in cantico Zachariæ, እምቤተ ፡ ዳዊት ፡ in domo Dauid, በ ſignificat etiam, propter, vt በእንተ ጽድቅ ፡ propter iuſtitiam. ስ, autem, vnde, vbi nos habemus in Pſal. 1. non ſic impij, non ſic : ipſi legunt, አኮ ፡ ከመዝ ፡ ኃጥኣን ፡ አኮ ፡ ከመዝ ፡ non ſic autem peccatores, non ſic : & vbi nos dicimus in Pſal. cxiij. Et iter peccatorum pe-

peribit, ipſi habent, ወፍኖቶሙስ : ſed & iter. ſignificat etiam, ſi, vt ይርትዕስ : ſi rectum eſſet. Quæ litera verbis tranſitiuis, paſſiuæ maximæ ſignificationis ante futuri literas, vt infra dicetur, addi ſolet, ኢ ſignificat non, vt ዘኢሖረ : qui non abijt, ወዘኢቆመ : & qui non ſtetit: nã ዘ ponitur pro relatiuo quis, vel qui, quæ, ſicut apud Hebræos litera ſin & aſcer, ወ pro vau hebræo, ideſt pro, &, coniunctione, ኒ pro autem: vnde Matthęi primo, ወይስሐቅኒ : ſed & Iſahac, ſeu & etiam Iſahac, quod in omnibus nominibus eius capituli vſitatiſſimum eſt. Sunt & alia quædam huiuſmodi, quæ lector ex frequenti lectione ex ſe ipſo notare poterit.

Nominum deriuationes, ac compoſitiones.

Nomina verò, ſicut apud Hebræos, vt plurimum ab aliqua verbi radice deſcendunt, ita fit apud Aethiopes, vnde

à በፀዐ : beatus, ſeu voto addictus fuit, venit ብፁዕ : beatus, & à ሰዐመ : oſculatus eſt, deriuatur ስዕመት : oſculum, à ጸደቀ : iuſtus fuit, venit ጻድቅ : iuſtus, & ጽድቅ : iuſtitia, & alia ferè omnia: Addunt etiam verbis aliquas literas, & formant nomen verbale, vt faciunt Hebræi, vnde ſicut à iaſau ſedit, addendo m, formant moſau ſedes, ita & hi à ነበረ : ſedit : addendo itidem መ, faciunt መንበር : ſedes, ſeu cathedra. Apponunt interdum etiam literam ተ, vt Hebræi, (qui à ſok deſiderauit, formant teſuka, deſiderium, & ab hillel laudauit, formant tehilla laus) vnde à አዘዘ : mandauit, formant ትእዛዝ : mandatum : vnde Dauid, አዘዝከ : ትእዛዘከ : mandaſti mandatum tuum, & ትእዛዛቲከ : mandata tua; vbi, vt ſupra diximus, ob affixum pronomen, ተ pluralis nota, mutatum eſt in ቲ tertiæ claſſis.

De

De Verbo.

Operæprecium eſt poſt nominis declarationem & de verbo ſermonem facere, quod orationis declinabilis, ſecunda, ſicut & apud nos habetur pars.

Genera verborum.

Verborum coniugationes nullę apud Aethiopes, quod equidem ſciam, reperiuntur, ſi præteriti radicem, vt fit apud Hebræos, æqua lance perpenderis, at ſi futurum, quod Aethiopes faciunt, cùm ab eo omnia verba auſpicentur, tres apud eos coniugationes Hebræorum more reperies, licèt ego rectiùs verborum genera appellarem, vnũ actiuorum, quæ habent pro futuri nota in prima perſona vel አ primę, vel እ ſextæ claſſis, vt አመልክ፡ adorabo, እመልክ፡ potero, እገብር፡ faciam. Alterum tranſitiuorum, quæ ab actiuis deſcendunt, illis ſcilicet, quæ habent እ ſextæ, quæ litera in አ primæ mutatur, in verbis trã-

 ſitiuis,

ſitiuis, vt ab አገብር ፡ faciam, ſit tranſitiuum አገብር ፡ fieri faciam, quod tranſitiuum nullo modo deſcendet ab actiuo, ſi habet actiuum in prima futuri አ primæ, cùm tranſitiuum quoque incipiat ab eadem litera. Tertium paſſiuorum, quæ in futuro ſemper incipiunt ab ኧ ſextæ, & nunquam ab አ primæ, & poſtea ſequitur litera, quæ eſt nota paſſiui, videlicet ተ regulariter, vt እተገበር ፡ fiam, እትመለክ ፡ imperabor.

Tempora verborum.

Verborum tempora apud omnes, quod exploratiſſimum eſt, tria principalia ſunt, præteritum, præſens, & futurum, ex quibus cætera alia Græci formant, & quibus pro cæteris alijs vtuntur Iudæi. Hebræi carent quidem præſenti, ſed eius loco vtuntur participio præſenti. Quid enim in rerum natura indagator aliquis, quantumuis callidus

& ſagax, conſiderabit, quod aut non fuerit, aut ſit, aut futurum ſit? nihil profectò. Verùm Chaldæi qui Aethiopiam incolunt, dum quæque fluxa, caduca, atque perpetuò abeuntia, perſpicaci quadam ratione, Hebræorum more reputant, fit vt præſens tempus vix admittant, & ita futuro eius loco vtplurimum vtantur. De quo cùm multis aduerſus Petrum præceptorem meum contendiſſem, perſuadere non potui, vt pro præſenti reciperent illud, quod modò eſt, eò quòd eſſe verè non dicerent, quod perpetuò effluit, atque dilabitur, & de futuro in præteritum abit; dumque motum ipſum metitur, præterit, ac ita in nihilum abit. Soli ergo Deo, apud quem nulla eſt temporum viciſſitudo, præſens tempus, ſcilicet, quod permaneat, eo modo intelligendo, quo D. Gregorius lib. quarto moralium cap. 1. ait enim: Modus quippe

eſt temporis, vt ſtatum non habeat māſionis, quia enim per ventura tendit ad eſſe, ſemper ex prçteritis feſtinat non eſſe; idque iure attribuunt, nobis verius præterita aut futura. Quapropter & ſi prçſens recipiant, raro tamen vtuntur, ſed eius vice aut futuro, aut, quod raro faciunt, præterito, omnia vt apud Hebræos, qua de re infra ſuo loco dicetur.

Modi verborum.

Modi verborum Chaldęis, ſicut etiam nobis, quinque ſunt, qui tamen prçter indicatiuum, imperatiuum, & infinitiuum, ſua tempora diſtincta haudquaquam habent, vnde in alijs, indicatiui vtuntur temporibus, quod aut ex adiunctis nonnullis dictionibus, de quibus infra dicetur; aut ex orationis contextu cognoſci poterit, omnia vt apud Hebręos.

Per-

Perſonæ verborum ac numeri.

Vt taceam ſpecies atque figuras, perſonæ verborum, vt cęteris omnibus, tres ſunt, Prima, ſecunda, ac tertia. Numeri verò duo, ſingularis, & pluralis, tam in verbis quàm in nominibus, ſed interdùm, vt Græci ſolent, ſingulari pro plurali vtuntur, vt ወቀራንብቲሁ ፡ የበቱቶ ፡ Et palpebræ eius interrogat, pro interrogant, Pſalm. 10. vnde ſtatim ſequitur, እግዚእብሔር የሁቱቶ ፡ Dominus interrogat iuſtum, & impium.

De verborum radice.

Verborum omnium radix, quę ſemper in primis inueſtiganda eſt, ſi tertiam pręteriti ſingularis inſpexeris, quod in grammatica hebræa, huius, vt ita dixerim, germana, vſitatiſſimum eſt, eò quòd nulla ſit ibi extrinſecùs adſcita

litera, trium literarum quaſi ſemper in-
uenitur, plurium vel pauciorum rarò,
vt ገብረ፡ fecit. ነገረ፡ narrauit. ከረየ፡ ape-
ruit, ſeu effodit. ነበበ፡ dixit; pauciorum,
vt ሖረ፡ abijt. ቆመ፡ ſurrexit. Verbum
verò cuius radix ſit vnius literæ, num-
quam reperitur, plurium ſic, vt አፍቀረ፡
amauit. አንከረ፡ miratus eſt. ተወከፈ፡ re-
cepit. ተመሀርኩ፡ didici. ወሐለይኩ፡ cogi-
taui, & ſimilia; at quæ quatuor literas
excedat, ego nunquam inueni apud ſa-
cras literas.

De Verbis defectiuis.

Sunt aliquæ literæ, quæ in verbis He-
bræorum, aut deficiunt, aut in punctis
magnis quieſcunt, vt ſunt literæ eheui
& nun, at idem videtur accidere apud
Aethiopes, præſertim in futuro; & hoc
Hebræorum more, propter literas, quę
ſunt futuri temporis notæ, tunc adſci-
tas,

tas, vbi & ſi vocalem aliquam auferunt, ſeruant tamen in præcedenti futuri litera, vocem eius, exemplum እፍቀረ ፡ amauit; in futuro aufertur illud እ, vt እፈቅር ፡ ትፈቅር ፡ ይፈቅር ፡ amabo, amabis, amabit: nihilominus vox eius in literis futuri quieſcit, atque ſeruatur, hoc autem rariſſimò vtuntur, & nonniſi in puribus vocalibus.

De mutatione literarum in verbis.

Non ſolùm in nominibus, literæ de vna in aliam varijs ex cauſis, vt diximus mutantur claſſem, ſed hoc in verbis etiam accidit, præſertim in futuro, cuius literæ ſępè ſępiùs commutantur, ſed tamen nonniſi in a, aut e, noſtrum, ſecundùm quod fuerit futuri prima, quæ numquam eſt niſi አ primæ claſſis, aut እ ſextę, vt latiùs infra in futuro dicetur. Sunt qui dicant non ſolum eandẽ

literā de vna in aliā mutari claſſem,ſed etiam literam in literram, ſi ſimilis, atque characteriſtica ſit; vt aſpirata in aſpiratā, palatina in palatinam, & huiuſmodi: exemplū: ወመሐረኒ፡ & doce me, at in eodē pſalm.pluries inuenies ወመሀረኒ፡ vbi notatur ሐ & ሀ gutturales inuicem commutari, & in eodem pſalmo ዐ pro ኣ prima futuri nota, ወዐዘቅዕ፡ & exercebor, nam ibidem legitur ወኣዘቅዕ፡ & exercebor, nam cum gutturales ſint, dicunt eas inuicem commutari: verum Petrus Aethiops vir ſuæ linguę peritiſſimus, hoc impreſſorum mendum eſſe dicebat, nec admittebat vt litera pro litera poneretur.

De tempore præſenti.

Licet a futuro ſua tempora auſpicentur Aethiopes, nos tamen noſtrum ſequuti morem, prius aliqua de præſenti

diſ-

diſſerenda fore operæpreciũ duximus: Præſens igitur tempus Hebręorũ more diſtinctum non habent, niſi in ſubiunctiuo, & ideo pro eo, futuro vtuntur, vel, quod rarius eſt, præterito, magnas hoc certe lectoribus offundit tenebras; verum hoc ſciri poteſt, aut ex adiunctis aduerbijs, aut ex orationis contextu, aut ex longa perpenſáque lectione; periculoſá nihilominus hæc alea eſt, niſi lector cautus ac prũdentiſſimus ſit: Præſens vero ſubiunctiui à futuro inquam plurimis verbis facillime dignoſcitur: nam verba quæ in futuro habent primam radicalem; ſeu ſecundam in ordine, quæ ſit primæ claſſis, in præſenti ſubiunctiui mutant eam in ſextam: vt እፈቅር፡ ትፈቅር፡ ይፈቅር: in præſ. ſubiunct. dicent: እፋቅር፡ ትፋቅር፡ ይፋቅር፡ & እገብር፡ እነግር፡ in ſubiunct. dicent እግበር፡ እንግር: sũt aliqua verba quę ab hac regula deſciſcũt, vt eſt verbũ quod in fine conſcripſimus,

at

at hæc ſtata quędam in omnibus ferè regula eſt, vbi præſens ſubiunctiui primæ perſonæ facile à futuro dignoſcitur; & ita euenit in aliis perſonis vtriuſque numeri, in quibus & ſi futuri literæ apponantur, ex prima radicali commutata cognoſcitur non eſſe futurum: præſens enim ſubiunctiui raro admittit alias literas quam ſextæ claſſis. At ſi ipſum idem futurum pro præſenti ponatur, quod, præſertim apud ſacras literas vſitatiſſimum eſt, nec vlla claſſium facta commutatio ſit, tum id, aut ex orationis contextu, aut ex adiunctis aduerbijs, quæ hoc ipſum innuant, aut ex aliquo pręſenti tempore pręcedenti cognoſces, quæ omnia frequens atque conſiderata lectio te ipſum docebit: idem prorſus dicendum, quando præteritum pro pręſenti ſumitur.

De

De præterito imperfecto ac pluſquam perfecto, & de vernacula eorum lingua.

PRæteritum imperfectũ & pluſquã perfectum, vt diximus, apud ſacras literas in vſu non habent, ſicuti nec Hebręi, ſed eius vice alijs vtuntur temporibus, vt pro pluſquam perfecto, perfecto: pro imperfecto autem, vel futuro, vel etiam præterito. At aliud eſt apud eos floridum & ornatum dicendi genus, quod omnes modos, & omnia tempora habet, & in quo alia multa elegantiſſima, vt dicunt, cum nomina, tum etiam verba reperiuntur: de qua re hoc ſit exemplum.

Præſens.

እወዳለኹ ፡ ትወዳለኹ ፡ ይወዳል ፡

amo amas amat, & in plur.

ንወዳለን ፡ ትወዳለኹ ፡ ይወዳሉ ፡

Præteritum imperfectum.

ሰወድ: ጊዜ: ትወድ: ጊዜ: ሰወድ: ጊዜ:
cui interdum addunt dictionem ጊዜ: quæ ſignificat tunc, imperfectum quoddam tempus, & in plur.
ሰንወድ: ጊዜ: ትወዱ: ጊዜ: ሰወዱ: ጊዜ:

Præteritum perfectum.

ወደድኩ: ወደድከ: ወደደ:
ወደድነ: ወደድክሙ: ወደዱ:

Preteritum pluſquam perfectum.

ድሮ: ወደዱኩ: ድሮ: ወደድከ: ድሮ: ወደደ:
ድሮ: ወደድነ: ድሮ: ወደድክሙ: ድሮ: ወደድሙ

Vbi addunt ድሮ: olim, dudum, ſignum præteriti pluſquam perfecti. Eſt enim eorum conſuetudo, dictiunculis quibuſdam appoſitis tempora modoſq. variare.

Futurum.

እወድ: ትወድ: ይወድ:
ንወድ: ትወዱ: ይወዱ:

Im-

Imperatiuum.

ወዲድ፡ ይውዲድ፡

ንዲድ፡ ወዲዱ፡ ይወዲዱ፡

Futurum.

ትወድ፡ ይወድ፡

ንወድ፡ ትወዱ፡ ይወዱ።

Conſulto ommiſimus cætera, quæ in hoc dicendi genere narrari poterant, cum nihil hoc ad ſacrarum literarum faciat expoſitionem, eſt enim phraſis quædam nitida ac expolita, non ſecus quam apud nos, Ciceroniana, eaque non paſſim, nec vulgo, ſed elegantiores vtuntur, tum ad ſolutam orationem, tum & ad carminum compoſitionem: Vocantque à tabernaculis, vt aiunt, Babilionicum idioma, differtque ab eo, quo omnes vtuntur, & eo etiam, ſacræ literę refertæ ſunt. Tria ſiquidem habent linguarum genera, vnde exempli cauſa, Panem materna lingua dicunt

እቅ : Babilonica እቶሬ : ſancta vero ac libera ሐግበት :

De Futuro.

Futuro literas quaſdam, ac eaſdem, quas Hebræi, præponunt, & ſunt hæ እትይን : Primæ videlicet perſonę ኧ vel እ. Secundę ቶ vel ተ. Tertiæ ዩ vel የ. nam claſſis, cuius eſt litera primæ perſonæ, ſunt etiam literæ ſecundæ, ac tertię. Prima vero non habet niſi ኧ vel እ. exēplum.

Futurum maſculinum.

እፈቅር : ትፈቅር : ይፈቅር :

amabo, amabis, amabit, & in plurali.

ንፈቅር : ትፈቅሩ : ይፈቅሩ :

Futurum vero fœmininum ita.

እፈቅር : ትፈቅሪ : ትፈቅር :

ንፈቅር : ትፈቅራ : ይፈቅራ :

Vbi nota quod prima perſona vtriuſq. numeri communis eſt maſculino & fœmi-

minino generi, ſicut apud Hebręos, ſecũda maſculini ſingularis deſinit in literas ſextę claſſis , fœminina vero in literas tertię , in plurali vero ſecunda maſculina , deſinit in ſecunda claſſe , fœminina in quarta . Tertia ſingularis maſculina à fœminina ex adſcitis literis facile cognoſcitur pluralis ex claſſibus . Tranſitiuum vero verbum eodem modo declinatur , eaſdemq. recipit literas pro futuri nota . vt ,

Maſculinum .

ኣገብር ፡ ተገብር ፡ ያገብር ፡
ናገብር ፡ ተገብሩ ፡ ያገብሩ ፡

Femininum .

ኣገብር ፡ ተገብሪ ፡ ተገብር ፡
ናገብር ፡ ተገብራ ፡ ያገብራ ፡

Quod ſignificat fieri faciam , nam tranſitiuum verbum ſemper in alium reijcit actiones , vt eſt apud Hebræos coniugatio hiphil . Nota quod quando prima radicalis incipit ab ኣ vel ኧ quæ

etiam

etiam ſunt futuri literę , tunc in prima futuri perſona non aſſumit literam primæ perſonæ futuri, ideſt ኣ vel ኧ eo quod ab eiſdem verbum incipiat ; nec illam primam radicalem mutat ; ſed omnes alias radicales diuerſis commutat claſſibus , videlicet ſecundam radicalem de ſexta in primam , reliquas vero de prima in ſextam ; & hoc quia futuri vltima ſemper deſinit in literas ſextæ, præterquam in ſecunda & tertia perſona pluralis , vt ኣፍቀረ ፡ amauit, in futuro dicetur ኣፈቅር ፡ ኣንከረ ፡ miratus eſt ፡ ኣነክር ፡ mirabor .

Sunt etiam aliqua verba , quibus in futuro additur pro penultima , ወ , vt euenit in verbo ሖረ ፡ abijt , vnde in futuro dicimus :

ኣሐውር ፡ ትሐውር ፡ የሐውር ፡
ንሐውር ፡ ትሐውሩ ፡ የሐውሩ ፡

&

& in fœminino.

አሐውር፡ ተሐውሪ፡ ተሐውር፡

ነሐውር፡ ተሐውሩ፡ ያሐውሩ፡

& omnia ſicut Hebræi faciunt de vau.

Solent & in verbis tranſitiuis ante ተ verbi, ac poſt futuri literas, intermiſcere literam ሰ፡ vnde in cantico Mariæ Virginis Luc. 1. ያስተበፅዑኒ፡ beatã medicẽt, ſeu faciẽt, & in Pſal. 118. ታስተፈሥሕ፡ conſolaberis, ſeu gaudere facies & in eodem ኢተስተኀፍረኒ፡ ne confundas me, ſeu ne facias me confundi, ac verecundari.

Adde quod interdum pro አ futuri prima, ponitur ይ & pro አ የ. & hoc quando in principio dictionis eſt affixũ aliud ኢ, vnde in Pſalmo ኢይትሐፈር፡ non confundar, pro non confundebar. Hæc enim claſſium, ac literarum ſimilium commutatio frequentiſſima illis eſt, vnde pro ያ inuenies የ ſuam breuem characteriſticam, pro ነ ኀ, præſertim

in paſſiuis in prima plurali. Literæ autem characteriſticæ in hoc genere ſunt hæ.

እ : የ . ይ :

እ : ዩ ; & ita de ት & ን dicendum, nã de claſſe in claſſem ſæpiſſime permutãin, ſecundum affixa cum in principio, tùm fine dictionis, quod niſi diligenter aduerteris, immenſas tibi tenebras offundet.

Ad hæc nota quod verbum tranſitiuum quod ab actiuo deſcendit, in futuro, vt ab eo vnde deſcendit dignoſci poſſit, literam mutat, de ſexta in primã claſſem, vt እግብር : faciam, inde አግብር : fieri faciam.

Si interdum pro futuro præteritum inuenias, vide an ſit ibi ወ, quod, vt apud Hebræos, tempora mutare ſolet, vel aliud verbum præcedat, quod cætera quoque ſequentia ad ſuum traxerit tempus.

Vſitatiſſimum eſt futuris pro participijs vti, de quo infra ſuo loco latius dicetur.

De Præterito perfecto.

PRæterito perfecto apponunt in fine literas quaſdam, vt Hebræi, per quas perſonas diſtinguere ſolent. Exemplum.

Præterit. Maſculin.

አፍቀርኩ ፡ አፍቀርከ ፡ አፍቀረ ፡
amaui amauiſti amauit, & in plū.
አፍቀርነ ፡ አፍቀርክሙ ፡ አፍቀሩ ፡

Fœminin.

አፍቀርኩ ፡ አፍቀርኪ ፡ አፍቀረት ፡
አፍቀርነ ፡ አፍቀርክን ፡ አፍቀራ ።

Prima itaque perſona vtriuſque numeri communis eſt tam maribus, quā fœminis ſicut apud Hebræos, & deſinit in ſingulari in ኩ in plurali in ነ. Secunda

maſculina ſingularis in ከ, fœminina in ኪ. In plurali vero maſculina in ክሙ፡ Fœminina in ክን ። Tertia maſculina deſinit in litera primæ claſſis, niſi ob affixa mutatio facta ſit. Fœminina vero in ተ aut interdum ob pronomen affixũ variat claſſem, vt in Pſalmo, አፍቀራት፡ dilexit ea (ſcilicet mulier) In plurali vero maſculina deſinit in ſecunda claſſe, Fœminina in quarta. Tranſitiuum eodem modo declinant.

አግበርኩ፡ አግበርከ፡ አግበረ፡

አግበርነ፡ አግበርክሙ፡ አግበሩ፡

& in fœminino.

አፍቀርኩ፡ አፍቀርኪ፡ አፍቀረት፡

አፍቀርነ፡ አፍቀርክን፡ አፍቀራ፡

Solent & hic mutare ከ ſecundæ perſonæ, ac primæ claſſis in ኮ ſeptimæ, ſed tunc illud ኮ non ſolum eſt præteriti nota, ſed etiã ſignificat pronomen illum, illius, & huiuſde ſicut facit vau holem,

apud

apud Hebræos አፍቀርኮ፡ amaſti eum, ገበርኮ፡ feciſti eũ, & in plurali, አፍቀርክሙ፡ amaſti eos; ገበርክሙ፡ feciſti eos, & ita de alijs.

Inuenies interdum literam præteriti non apponi, ſi eiuſdem ſoni aliqua eam præcedat, & hoc vt inſuauis quædam pronunciatio euitetur; vt ወኢኃፈቄ፡ vbi eſt ablata litera ኩ, quæ eſt nota præteriti, & illius ሀ affixum eſt finali literæ, ad hoc vt cognoſcere poſſis eſſe primã præteriti.
& ኢኀደጉ፡ non dereliqui, vbi pariter eſt omiſſa ኩ litera præteriti, quia præcedebat eam alia palatina.

Si autem inuenies aliquando aliqua verba, quæ has quas diximus regulas non ſeruent, ſcias eſſe anomala, vt ወእቤ፡ & dixi, & alia ſimilia.

IMperatiuus habet ſua tempora, vt apud nos, & identidem apud Hebræos, & a futuro formari ſolet mutatione ſecundę literæ ex prima in ſextam claſſem, vt ab አፈቅር: amabo, fit አፍቅር: ያፍቅር: ama, amet, ንፍቅር: አፍቅሩ: የፍቅሩ: & in fœminino.

እፍቅር: ተፍቅር:

ንፍቅር: አፍቅራ: ያፍቅራ ::

Prima vtriuſque numeri vox communis eſt, ſecunda pluralis, in maſculino deſinit in ſecunda claſſe, in fœminino, in quarta. Tertia ex adſcitis literis facile dignoſcitur. Fucurum imperatiui idem penitus eſt cum futuro indicatiui, nam apud Aethiopes vſitatiſſimum eſt futurum pro imperatiuo ponere, ſicut fit apud Hebræos, habent & imperatiuum modum penitus a futuro diſſimilem, præſertim in ſecunda perſo-

na ſingularis, quæ Hebræorum morem ſeruat, vt ግበር : fac, ነጽር : aſpice, ስማዕ : audi, ዕስይ : retribue, ሚጥ : inclina, & alia innumera, quibus Pſalmus 118. refertus eſt; de quo hæc datur regula, quod ſemper deſinit in literas ſextæ claſſis, & incipit a literis ſuæ radicis, & ideo ſemper fere a prima vel quarta claſſe, cum ab eis omnium prope verborum radix incipiat, quod in omnibus imperatiui perſonis ſeruari videbis, niſi ex affixis aliud eueniat, vt ርድአኒ : adiuua me. ወመሀረኒ : & doce me, መርሐኒ : deduc me, vbi deſinit in literas primæ, cæteræ perſonæ, quæ raro in vſu ſunt, deſinunt, vt in futuro.

De Optatiuo & Subiunctiuo.

OPtatiuum & ſubiunctiuum, licet, Hebræorum more, non habeant, vtuntur tamen pro eius temporibus,

temporibus indicatiui, adiunctis aliquibus dictiunculis, vt ሰምረ ፡ እግዚአብሔር ፡ አፍቅር ፡ voluit Deus vt amarem, & in præterito, በሰመረት ፡ እግዚአብሔር ፡ አፍቀርኩ ፡ አፍቀርከ ፡ አፍቀረ ፡ cum Dei voluntate, ideſt ſi Deus voluiſſet amauiſſem, ſſes. ſſet. & in futuro ለእመሰመረ ፡ እግዚአብሔር ፡ አፍቅር ፡ ተፍቅር ፡ ያፍቅር ፡ vbi nota, quod pro præſenti optatiui & ſubiunctiui vtũtur, vt plurimum, præſenti indicatiui, pro præterito ſimiliter præterito, & pro futuro futuro. At in ſubiunctiuo addunt has dictiones ሰ ፤ ፡ ከመ ፡ cum እመ ፡ ſi ለእመ ፡ ſi autem, ſed tamen non recedunt a tēporibus indicatiui, vt እነግር ፡ narro, ከመ ፡ እንግር ፡ vt narrem, vnde in Pſalmo 118. ከመ ፡ እንግር ፡ ፈቃደከ ፡ vt narrem voluntatem tuam. & ከመ ፡ ኢይኤብስ ፡ ለከ ፡ vt non peccem tibi, & in eodem ኢይርአዩ ፡ ne videant. ወይመዘእ ፡ & veniat, ኢታእትት ፡ ne auferas, እታመጥወኒ ፡ ne tradas me. Vbi omiſſæ ſunt illæ dictiones ſubiun-

ctiui,

ctiui,& pro præſenti eiuſdē modi,futurū poſitū eſt, rurſus in eodem ከመ፡ ኣእመር፡ vt ſciam, ከመ፡ ያስተፌሥሐኒ፡ vt conſoletur me. ከመ፡ ኣንብብ፡ vt legerem, ſeu meditarer: ኣስመ፡ መሐርከ፡ & alia multa ſimilia.

De Infinitiuo.

INfinitiuū ita declinant ፈቂር፡ ገቢር፡ facere, cuius ſecunda litera vt plurimum eſt tertiæ claſſis, interdum non vt መስወ፡ tabeſcere. Quem facile ab imperatiuo orationis contextus diuidit. Vtuntur interdum pro hoc, ſubiunctiui dictionibus, vt ከመ፡ ኣዕቀብ፡ vt cuſtodiam pro cuſtodire. Apponunt aliquando vt Hebræi literas, bclm, de qua re ſtatim tractabimus.

De Gerundio.

PRo gerundio, futuro vti ſolent, adiecta dictione እንዘ ፡ vt እንዘ ፡ አፈቅር ፡ amando, በእንተ ፡ ፍቅር ፡ cauſa amoris, ſiue cauſa amandi. ኀበ ፡ ፍቅር ፡ ad amandum. Vtuntur & ſubiunctiuo vt ከመ ፡ እግበር ፡ vt cuſtodiam, ſiue ad cuſtodiendum. At quemadmodum Hebræi addunt infinitiuo literas, bclm, ita & hi, ſed tamen ſi quis in gerundium potius retulerit, non peccabit, vt በርዕዮ ፡ videndo, በዐቀበ ፡ in cuſtodiendo. ለግበር ፡ ad faciendum, cum autem ለ futuro inuenies additum, emphaſim quandam ſignificat, & vehementiam, vt ለይትኀፈሩ ፡ erubeſcant, ለይግብኡ ፡ conuertantur. ለዮውድቁ ፡ quærunt deijcere me.

De

De Participio.

PArticipij loco Aethiopes vti ſolent futuro, aut præterito cum relatiuo እለ ፡ qui, ከመ ፡ & እንዘ ፡ vt exemplum, ለእለ ፡ የዐቅቡ ፡ qui cuſtodient, pro cuſtodientium, እለ ፡ መሀሩ ፡ docentes, qui docuerunt, verius : እለ ፡ የፈርሁከ ፡ timentes te, እለ ፡ ይርሕቁ ፡ diſcedentes, ለእለ ፡ ይሣቅዩኒ ፡ tribulantibus me, ለእለ ፡ ይፈቅሩ ፡ diligentium, & ita omnia fere per relatiuum, vt & nos quoque interdum, reſoluunt, at cum ſubiunctiuo ከመ ፡ የሀብነ ፡ quod daret nobis, pro ſe daturum, እንዘ ፡ ይብሉ ፡ dicentes, & alia multa, quæ facile ex longa lectione diſcere poteris.

De verbo paſſiuo.

NON ſolum ab actiuo, ſed etiam a tranſitiuo verbo, paſſiuum deſcendit, quod facillime ex adſcita internoſcitur litera. Apponitur enim pro ſigno ተ in principio præteriti; & in futuro, poſt futuri literas, vt አፈቅር፡ amem, እትፈቀር፡ amer, & in tranſitiuo አግብር፡ fieri faciam, እስትገብር፡ paſſiuum ſuum, habetque literam ስ addititiam, eo quod tranſitiuum ſit. Declinatur autem in omnibus vt actiuum. Nota tamen quod in præteritis apponitur ተ primæ claſſis potius quã ት ſextę, vt ተቀደስኩ፡ ተቀደስከ፡ ſanctificatus ſum, ſanctificatus fuiſti, & alia ſimilia.

Non fuerit ab re, ſi poſteaquam de verbis tractatum eſt, vnum ex illis lectorum oculis ſubijciatur, ex quo cætera quoque ſimiliter duci poſſint, inuenies inter legendum, quæ exempli cauſa

adic-

adiecta ſunt, licet ad verbi tempora non ſpectent : Nomen etiam quod a verbis deſcendit; hoc enim illis peculiare eſt, tum maſculinum, tum etiam fœmininum vno tantum exemplo ſubiecimus.

Declinatur verbum ቀደሰ ።
ideſt ſanctifico ።

Præſens quod idem eſt cum futuro.

እቄድስ : ትቄድስ : ይቄድስ ።
Plur. ንቄድስ : ትቄድሱ : ይቄድሱ ።

Præteritum Perfectum.

ቀደስኩ : ቀደስከ : ቀደሰ :
Plur. ቀደስነ : ቀደስክሙ : ቀደሱ ።

Futurum

እቄድስ : ዘዩተሎዎ ። cætera vt in præſenti.

Imperatiuum

ቀድስ : ይቄድስ : Hebræorum modo.
Plur. ንቄድስ : ትቄድሱ : ይቄድሱ : ſicut Fut.

Futurum imperatiui.

ትቄድስ : ይቄድስ ።

Plur.

Plur. ትቀድሱ፡ ይቀድሱ፡ ſicut Fut. Indic.

Optatiuum.

ሰምረ፡ እግዚአብሔር፡ እቀድስ፡ ትቀድስ፡ ይቀድስ፡
Plur. ሰምረ፡ እ፡ ንቀድስ፡ ትቀድሱ፡ ይቀድሱ፡
ſicut Futurum.

Præteritum pluſquam perfectum.

በሰማረቱ፡ እግዚአብሔር፡ ቀደስኩ፡ ቀደስከ፡ ቀደሰ።
Plur. በሰመረ፡ እ፡ ቀደስነ፡ ቀደስክሙ፡ ቀደሱ፡
ſicut præteritum Indicatiui.

Futurum.

ለእመ፡ ሰምረ፡ እግዚአብሔር፡ እቀድስ፡ ዘይትሌዎ፡
Plur. ሰበ፡ ለእመ፡ cætera ſicut Futurum Indicatiui.

Subiunctiuum.

ከመ፡ እቀድስ፡ ከመ፡ ትቀድስ፡ ከመ፡ ይቀድስ።
Plur. ከመ፡ ንቀድስ፡ ከ፡ ትቀድስ፡ ከ፡ ይቀድሱ፡
ſicut Futurum.

Præteteritum Perfectum.

ለእመ፡ ቀደስኩ፡ ቀደስከ፡ ቀደሰ።
Plur. ለእመ፡ ቀደስነ፡ ቀደስክሙ፡ ቀደሱ።
ſicut præteritum Indicatiui.

Fu-

Futurum.

ሰበ ፡ እቀድስ ፡ ሰበ ፡ ትቀድስ ፡ ሰበ ፡ ይቀድስ ፡
Plur. ሰበ ፡ ንቀድስ ፡ ሰበ ፡ ትቀድሱ ፡ ሰበ ፡ ይቀድሱ ፡ ſicut Futurum Indicatiui ፡

Infinitiuum.

ቀዲስ ፡ ወቀዲስ ፡ ቀድስ ፡ Hebræorum more, addunt etiam interdum literas bclm, ſicut Hebræi.

Particip. loco.

እንዘ ፡ እቀድስ ፡ እንዘ ፡ ትቀድስ ፡ እንዘ ፡ ይቀድስ ፡
Plur. እንዘ ፡ ንቀድስ ፡ እንዘ ፡ ትቀድሱ ፡ እንዘ ፡ ይቀድሱ ፡ ſicut Futurum cum hac dictione እንዘ ፡

Gerund. loco.

በቀድስ ፡ እመ ፡ ብየ ፡ ቀድስ ፡ እስመ ፡ ብየ ፡ ቀድስ ፡
Plur. በኀበየ ፡ ቀድስ ፡ በኀቤክ ፡ በኀቤሁ ፡ በኀቤነ ፡ በኀቤከሙ ።

Vides quod Hebræorum more præterito tantum & futuro, pro cæteris temporibus vtantur, additis quibuſdam dictionibus.

Nomen verbale.

ቅዱስ ፡ ቅድስት ፡ Sanctus & Sancta.

Appendix.

ቅዱስ ፡ ወልድከ ፡ መጽአ ፡ እምድንግል ፡
Sanctus filius tuus venit a virgine
ተወሊዶ ፡ ከመ ፡ ፈቃደከ ፡ ይፈጽም ፡
naſcendo vt voluntaté tuã impleret
ወሕዝበ ፡ ለከ ፡ ይሰራእ ፡ ቅዱሰ ፡
& populum tibi ordinaret Sanctum
ቅድሳት ፡ ለቅዱሳን ፡ ቅዳሴ ፡ ተቀደሰ ፡፡
sãctitas sãctis sãctificatione sãctificetur.

Eiuſdem verbi fœminina tempora, quæ omnia Hebræorum morem ſequuntur.

Præſens.

አንስት ፡ አቀድስ ፡ ትቀድሲ ፡ ትቀድስ ፡
Plur. ንቀድስ ፡ ትቀድሳ ፡ ይቀድሳ ፡፡
Vides, quod prima perſona vtriuſque num. maſcul. ſimilis eſt.

Præ-

Præteritum perfectum.

ቀደስኩ ፡ ቀደስኪ ፡ ቀደሰት ፡

Plur. ቀደስነ ፡ ቀደስክን ፡ ቀደሰ ።

ſicut apud Hebræos.

Imperatiuum.

ቀደሲ ፡ ትቀድስ ፡

Plur. ንቀድስ ፡ ትቀድስ ፡ ይቀድስ ።

Futurum.

ትቀድሲ ፡ ትቀድስ ፡ ትቀድሳ ፡ ይቀድሳ ።

ommiſſa eſt prima perſona plur. numeri quia maſcul. ſimilis eſt.

Optatiuum.

ስምረ ፡ እ ፡ እቀድስ ፡ ትቀድሲ ፡ ትቀድስ ፡

Plur. ን ፡ ትቀድሳ ፡ ይ ። vt in futuro,

Præteritum.

በስምረተ ፡ እቀ ፡ ቀደስኪ ፡ ቀደሳት ፡

Plur. ክ ፡ ቀ ፡ ቀደስክን ፡ ቀደሰ ፡

Subiunctiuum.

ከመ ፡ እ ፡ ቀድስ ፡ ትቀድሲ ፡ ት ።

Plur. ከመ ፡ ን ፡ ትቀድሳ ፡ ይቀድሳ ።

Præteritum.

ለእመ ፡ ቀ ፡ ቀደስኪ ፡ ቀደሳት ፡

Plur. ለእመ ፡ ቀደስነ ፡ ቀደስክን ፡ ቀ ፡

Infinitiuum.

ቀዲስ ፡ ወቀዲስ ፡ ትንዘ ፡ ትቀድስ ፡ ቅድስት ።
ቅዲሳት ።

Tranſitiuum præſens.

አቀደሰ ፡ ተቀደሰ ፡ የቀድስ ፡
Plur. ነቀድስ ፡ ተቀድሱ ፡ ያቀድሱ ።

Præteritum.

አቀደስኩ ፡ አቀደስከ ፡ አቀደሳ ፡
Plur. አቀደስነ ፡ አቀደቀክሙ ፡ አቀደሱ ።

Imperatiuum.

አቀድስ ፡ የቀድስ ፡
Plur. ነቀድስ ፡ አቀድሱ ፡ ያቀድሱ ።

Infinitiuum.

አቀድሶ ፡ እንዘ ፡ አቀድስ ።

Gerundium.

እትቀደስ ፡ ትትቀደስ ፡ ይትቀደስ ።

Paſſiuum ab actiuo.

ንትቀደስ ፡ ትትቀደሱ ፡ ይትቀደሱ ።

Præteritum.

ተቀደስኩ ፡ ተቀደስከ ፡ ተቀደሰ ።

Impe-

Imperatiuum.

ተቀደስ ፡ ኒ ፡ ተቀደስከሙ ፡ ተቀደሱ ፡፡

Futurum Imperatiui.

ተቀደስ ፡ ይትቀደስ ፡

Plur. ንትቀደስ ፡ ተቀደሱ ፡ ይትቀደሱ ፡፡

Optatiuum.

ትትቀደስ ፡ ይ ፡

Plur. ንትቀደስ ፡ ትት ፡ ይ ፡፡

Præteritum.

ሰምረ ፡ ኒ ፡ ትቀደስ ፡ ትት ፡ ይ ፡

Plur. ንትቀደስ ፡ ትት ፡ ይ ፡

Futurum.

በሰምረ ፡ ኒ ፡ ተቀደሰኩ ፡ ተ ፡ ተቀደሰ ፡

Plur. በ ፡ ተቀደስነ ፡፡

Subiunctiuum.

ተቀደስከሙ ፡ ተቀደሱ ፡፡

Præteritum.

ለእመ ፡ ሰመረ ፡ ኒ ፡ እትቀደስ ፡ ትትቀደስ ፡ ይትቀደስ ፡

Plur. ንትቀደስ ፡ ትት ፡ ይትቀደሱ ፡

Infinitiuum.

ከመ ፡ እትቀደስ ፡ ትትቀደስ ፡ ይ ፡

Plur. ን፡ ትት፡ ዩ።

Gerundium.

ሶተ፡ ተቀደሰኩ፡ ተ፡ ተቀደሰ፡

Plur. ሶበ፡ ተቀደስነ፡ ተቀደስክሙ፡ ተቀደሱ።

Participium.

ተቀዳሲ፡ እንዘ፡ እትቀደስ፡ ዘይትቀደስ፡ ዘተቀደሰ።

Gratiarum actio.

ይትቀደስ፡ ስምከ። ይትባረክ፡
Santificetur nomen tuum : benedicatur
መለኮትከ፡ ይትአኰት፡ መንግሥትከ፡
diuinitas tua, laudetur regnum tuum,
ይትነገር፡ መንክራቲከ፡ ይተለው፡
narrentur miracula tua, ſequantur(gẽtes)
አሰረ፡ ወልድከ፡ ለከ፡ ስብሐት፡ አአብ፡
veſtigium vnici tui. tibi gloria o Pater
ምስለ፡ ወሕድከ፡ ኢየሱ፡ ወምስለ፡ ጰራቅሊጦስ፡
cum vnico tuo Ieſu, & cum paracleto.
መንፈስከ፡ ስብዐ፡ ለለ፡ እለቱ፡ ዘልፈ፡ አሜን።
ſpiritu tuo ſepties & ſemper. Amen.

Subie-

Subiecimus poſt verbum, pronomina quædam quæ in omnium ore quotidie verſantur, vt ex hoc huius ſanctæ linguæ familiaritatem citius quis nanciſcatur.

Pronomina non affixa.

Ego maſculin.

አነ፡	ዘአነ፡	ሊተ፡	አነ፡	እምኔየ፡
Ego	mei	mihi	me	a me.
ንሕነ፡	ዘንሕነ፡	ለነ፡	ንሕነ፡	እምኔነ።
Nos	noſtri	nobis	nos	a nobis.

Tu maſculin.

አንተ፡ ዘአንቱ፡ ለአንተ፡ አንተ። አ፡ እምአንተ፡
አንትሙ፡ ዘአንትሙ፡ ለአንትሙ፡ አንትሙ፡
አ፡ እምአንትሙ።

Ille.

ውእቱ፡ ዘውእቲ፡ ለውእቱ፡ ውእቱ፡ እምውእቱ፡
እሙንቱ፡ ዘእሙንቱ፡ ለእሙንቱ፡ እሙንቱ፡
ኦእሙንተ፡ እም።

Tu feminin.

አንቲ፡ ዘአንቲ፡ ለአንቲ፡ አንቲ፡ ኦከንቲ፡ እምአንቲ፡
አንትን ፡ ዘአንትን ፡ ለአንትን ፡ አንትን ፡ ኦአንትን፡
እምአንትን ።

Meus, mea.

ዚአየ ፡ ዚአኪ ፡ ዘ ፡ ሊ ፡ ተ ፡ ለኪ ፡ ዚአየ ፡ ዚአኪ ፡
ኦ ፡ እምዚአየ ፡ እምዚአነ ፡ ዚአክን ፡ ዘ፡ ለዚአክን፡
ዚአነ ፡ ዚአክን ፡ አ ፡ እምዚ ።

Tuus, Tua.

ዚአከ ፡ ዘ ፡ ለዚአከ ፡ ዚአካ ፡ ኦዚአከ ፡ እምዚአከ፡
ዚአክሙ ፡ ዘዚአክሙ ፡ ለዚአክሙ ፡ዚ፡ኦዚአክሙ ፡
እምዚአክሙ፡ ዚአሁ ፡ ዚአሃ ፡ ዘዚአሁ ፡ ዘዚአሃ፡
ለዚአሁ ፡ ለዚአሃ ፡ ዚ ፡ ዚ ።

Suus, ſua.

እምዚ ፡ እምዚአሃ ፡ ዚአሆሙ ፡ ዚአሆን ፡ ዘ ፡
ለዚአሆሙ ፡ ለዚአሆን ፡ ዘአሆሙ ፡ ዚአሆን ፡
እምዚአሆሙ ፡ እምዚአሆን ።

Ego, tu, ille maſculin.

አነ ፡ አንተ ፡ ውእቱ ፡ እነ ፡ አቲ ፡ ይእቲ ።

Ego, tu illa, feminin.

ንኅነ ፡ አንትሙ ፡ ውእቶሙ ፡
አንኅነ ፡ አንትን ፡ ውእቶን ።

Hoc

Hoc eſt.

ዝው ፡ ውእቱ ።

Hæc eſt.

ዛቲ ፡ ይእቲ ።

Vnus, vna.

አሐዱ ፡ አሐቲ ፡ ዘአሐዱ ፡ ዘአሐቲ ፡ ለአሐዱ ፡
አ ፡ እ ፡ እምአሐዱ ፡ እምአሐቲ ፡

Multus, multa.

ብዙኃን ፡ ብዚኃታ ፡ ዘ ፡ ዘ ፡ ለ ፤ ለ ፡ ብ ፡ ብ ፡
ኦ ፡ አ ፡ እም ፡ እም ።

Paucus, pauca.

ውሑዳን ፡ ውሑዳት ።

Omnis.

ኵሉ ፡ ኵሉ ፡ ክልእ ፡ ክልእት ።

Alter, altera.

እምኔየ ፡ እምኔከ ፡ እምኔሁ ፡ እምኔነ ፡ እምኔክሙ ፡
እምኔሆሙ ። Abla. 3. pro præd.
እምኔየ ፡ እምኔኪ ፡ እምኔሃ ፡
እምኔነ ፡ እምኔክን ፡ እምኔሆሙ ።

Adiecimus ſtudioſe lector ex cæteris orationis partibus, quæ nuſquam flectuntur, quædam ſcitu non indigna, ne quis inter legendum, dum forte nomen aut verbum exiſtimat, in errorem impingat.

Præpoſitiones aliquæ ſcitu dignæ.

ኀበ ።	Ad.
መንገለ ።	Apud.
ቅድም ።	Ante.
አንጸር ።	Contra.
መእደት ።	Cis, ſeu trans.
አፍአ ።	Foras, ſeu foris.
ውስጥ ።	Intus, ſeu intro.
ላዕለ ።	Supra.
ታኅት ።	Sub:
ጥቃ ።	Prope.
በከመ ።	Secundum.

Lon-

ርኁት ።	Longe.
በእንተ ።	Propter.
በ ።	In.
ውስተ ።	In.
ዓውር ።	Circum.
ወቅጹር ።	Circum.
ከቡብ ።	Circa.
ልጹቅ ።	Iuxta.
ዘእንበለ ።	Sine.
ዘ፡ እም ።	De.
እምነ ።	Ex.

Ad-

Aduerbia nonnulla, & coniunctiones.

ከመ ።	Cum, vt.
ዘልፈ ።	Semper.
እመ ።	Si.
ዝየ ።	Hic.
ህየ ።	Illic.
ዮም ።	Hodie.
ትምል ።	Cras.
እምዝ ።	Poſtea.
ኢ ፡ እኮ ፡ አልቦ ።	Non, ſi non.
እወ ፡ ኣመን ።	Vere, ſic.
ኦ ።	O vocantis.
ኡ ።	Heus.
ኅቡረ ።	Simul.
ምስለ ።	Simul.
እመሰምረ ።	Vtinam.
አሀ ።	Eia.
ከመዝ ።	Sic.
ፍጡነ ።	Cito.

ነዋ፡ነሁ።	Ecce.
አይቴ።	Vbi.
እምአቴ።	Vnde.
አሐይጊዜ።	Semel.
ክሐቲ።	Semel.
፪ጊዜ።	Bis, & ita de reliquis, ſemper ſignando numeros, cum dictione ጊዜ።
ሶበ።	Niſi, dum.
ሰ።	Autem, ſi.
ሕቀ።	Paululum.
ኋወጽ።	Minime.
ግኑረ።	Diſgregatim.
ለለ።	Dictio eſt duplicatiua.
ለምንት።	Quare.
እሰመ፡አመ።	Donec.
እሰም።	Quia.
ፈድፈደ።	Multo magis.
እከ።	Non ſic.
አው።	Aut.
ግምራ	Terribiliter, & nunquā. ይኢዜ።

ይእዜ።	Nunc.
ብዙኅ።	Multum.
ውሑድ።	Minus.
አል።	Sed.
በእንተምንት።	Quare.
ኣሁ፡ ኒ።	Sic ſic, parum.
ቀዩ፤አለ።	Affirmantis.
ቀዩ፡ወዩሌ።	Veh.
እሐዝብ።	Forſitan.
በእንተ።	Propter.
ምኒት።	Quid.
ወሐከ።	Exacerbatiua.
ወ።	Et.
ኒ።	Etiam.
ሶበ።	Quando.

Veterum Sabæorum linguæ reliquiæ, quibus hodie Aethiopes in quibuſdam. oris, & Sabæi, Nubeique vtuntur.

ኅር ። Char, Haſta, curim dixere Sabæi.

ኔሮን ። Neron, Fortis.

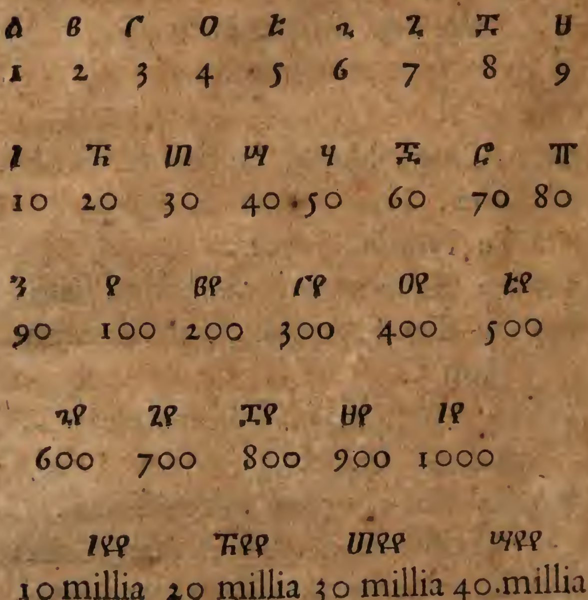
ቀዐተ ። Kahate, Sapiens, Sabæis kato.

ተረተ ። Terat, molle, Sabæis tarentum.

ኄርን ። Hern, ſaxa, ſcilicet, electa, Sabæis, Herne.

ቀሲስ ። Kaſis, vetus, Sabæis Kaſca. Vnde hoc nomine, ſicut Græci ab ætate πρεσβύτερον, Sacerdotem appellant.

De

Et ſic de alijs, componuntque omnes numeros vt nos, videlicet vnitates ſubijcientes *ıa* :: *ıb* :: ideſt 11. 12. & ſimilia, & ita de maioribus quoque agunt.

Ac-

Aethiopes quomodo numerent.

Cum numerant Aethiopes ita dicunt.

Ahadu.	Chleetu.	Salaſtu.	Arbahadu.
Vnum	duo	tria	4
Hamſtu.	Sedeſtu.	Sabaatu.	Samantu.
5	6	7	8
Taſaatu.	Aſartu.	Aſartua hadu.	
9	10	11	
Aſartuchleetu.			
12			

Et ita de cæteris.

Heſra	Salaſa	Harba	Hamſa	Seſa.
20	30	40	50	60

Sabaha,	Samania.	Tasaa.	Maat.
70	80	90	100

Elph	Aſartuelph	Eſraelph
mille	decem milia	20 milia
Salaſaelph	Harbaelph	Hamſaelph
30 milia	40 milia	50 milia.

Et eodem modo cætera omnia, quæ ad numerandi attinent rationem.

FINIS.

EXERCITATIO
in Euangelium S. Ioannis. Cap. 1.

In principio erat verbum: & verbum
በቀዳሚ፡ ሀለወ፡ ቃል፡ ወቃል፡
Ba ka da mi ha la ua ka l ua ka l

erat apud Deum:
ሀለወ፡ ኀበ፡ እግዚአብሔር፡
ha la ua hha ba a ga zi a ba he r

& Deus erat verbum.
ወእግዚአብሔር፡ ወእቱ፡ ቃል፡
ua a' ga zi a ba he r ua a tu ka l

Hoc erat in principio apud
ዝንቱ፡ ሀለወ፡ በቀዳሚ፡ ኀበ፡
za n tu ha la ua ba ka da mi hha ba

Deum. Omne per illum
እግዚአብሔር፡ ኵሉ፡ በቱ፡
a ga zi a ba he r qua lu bo tu

factum eſt: & ſine illo nihil
ኮነ፡ ወዘእንበሌሁሰ፡ አልቦ፡
co na ua za a n ba le hu ſa a l bo

factum eſt nihil. Quod
ዘ ኮ ነ ፡ ም ን ተ ኒ ፡ አ ም ዘ ፡
za co na ma n ta ni a m za

factum eſt, in illo erat vita
ኮ ነ ፡ በ ቱ ፡ ሀ ለ ወ ፡ ሕ ይ ወ ት ፡
co na bo tu ha la ua ha i ua ta

& vita lux hominis
ወ ሕ ይ ወ ት ፡ ብ ር ሃ ነ ፡ ሰ ብ እ ፡
ua ha i ua ta ba r ha na ſa ba a

eſt, & lux lucet
ው እ ቱ ፡ ወ ብ ር ሃ ን ፡ ይ በ ር ሀ ፡
ua a tu ua ba r ha n ia ba ra ha

in tenebris, & tenebræ
በ ው ስ ተ ፡ ጽ ል መ ት ፡ ወ ጽ ል መ ት ፡
ba ua ſa ta tza l ma ta ua tza l ma ta

non comprehenderunt eam. Eſt homo
ኢ ረ ከ በ ። ሀ ሎ ፡ ብ እ ሲ ፡
i ra ca bo. ha lo ba a ſi

qui miſſus eſt à Deo
ዘ ተ ፈ ነ ወ ፡ እ ም ኀ በ ፡ እ ግ ዚ አ ብ ሔ ር ፡
za ta fa na ua a m hha ba a ga zi a ba he r

cuius

cuius nomen Ioannes. Ille
ዘ ስ ሙ ፡ ዮ ሐ ን ስ ፡ ው አ ቱ ፡
za ſa mu io ha na s u*a* a tu

venit in teſtimonium, vt ſit
መ ጽ አ ፡ ለ ስ ማ ዕ ፡ ከ መ ፡ ይ ኩ ን ፡
ma tza a la ſa ma a ca ma ia cun

teſtimonium propter lucem
ስ ማ ዕ ተ ፡ በ እ ን ተ ፡ ብ ር ሃ ን ፡
ſa ma a ta ba a n ta ba r han

vt omne credat in illum.
ከ መ ፡ ኵ ሉ ፡ ይ እ መ ን ፡ በ እ ን ቲ አ ሁ ፡
ca ma qua lu ia a man ba a n ti a hu

ille non lux, ſed
ለ ሊ ሁ ሰ ፡ ኢ ኮ ነ ፡ ብ ር ሃ ነ ፡ ዳ ዕ ሙ ፡
la li hu ſa i co na ba r ha na da a mu

vt ſit teſtimonium propter
ከ መ ፡ ይ ኩ ን ፡ ስ ማ ዕ ተ ፡ በ እ ን ተ ፡
ca ma ia cu n ca ma a ta ba a n ta

lucem. Erat lux vera,
ብ ር ሃ ን ፡ ሀ ሎ ፡ ብ ር ሃ ን ፡ ጻ ዱ ቅ ፡
ba r ha n ha lo ba r han tza du k

quæ illuminat omnem hominem
ዘ ያ በ ረ ሀ ፡ ለ ኵ ሉ ፡ ሰ ብ አ ፡
za ia ba ra ha la qua lu ſa ba a

qui venit in hunc mundum.
ዘ ይ መ ጽ አ ፡ ወ ስ ተ ዝ ፡ ዓ ለ ም ፡
za ia ma tza a ua ſ ta za a la m

In mundo erat: mundus
ወ ስ ተ ፡ ዓ ለ ም ፡ ሀ ለ ወ ፡ ዓ ለ ም ኒ ፡
ua ſ ta a la m ha la ua a la ma ni

per ipſum factus eſt: mundus
ቦ ቱ ፡ ኮ ነ ፡ ዓ ለ ም ሰ ፡
bo tu co na a la m ſa

non cognouit eum. ex illo
ኢ ያ አ መ ሮ ፡ ወ ስ ተ ፡ ዚ አ ሁ ፡
i ia a ma ro ua ſa ta zi a hu

venit: & ſui
መ ጽ አ ፡ ወ አ ሊ አ ሁ ሰ ፡
ma tza a ua a li a hu ſa

non receperunt eum, illis
ኢ ተ ወ ከ ፉ ዎ ፡ ለ አ ለ ሰ ፡
i ta ua ca ſa uo la a la ſa

qui

qui receperunt eum dedit eis
ተ ወ ከ ፈ ዎ ፡ ወ ሀ ቦ ሙ ፡
ta ua ca fa uo ua ha bo mu

poteſtatem filios Dei
ሥ ል ጣ ነ ፡ ወሉ ደ ፡ እ ግ ዚ አ ብ ሔ ር ፡
ſa l ta na ua lu da a ga zi a ba he r

fieri his, qui in nomine eius.
ይኩኑ ፡ እ ለ ፡ እ ም ኑ ፡ በ ስ ሙ ፡
i a cu nu a la a m nu ba ſa mu

his qui non ſunt ex ſanguine
እ ለ ፡ ኢ ኮ ኑ ፡ እ ም ነ ፡ ዘ ደ ም ፡
a la i co nu a ma na za da m

neque ex deſiderio carnis,
ወ ኢ እ ም ፈ ተ ወ ተ ፡ ሥ ጋ ፡
ua i a m fa ta ua ta ſa ga

neque ex deſiderio viri:
ወ ኢ እ ም ሥ ም ረ ተ ፡ ብ እ ሲ ፡
ua i a m ſa m ra ta ba a ſi

ſed ex Deo
እ ላ ፡ እ ም እ ግ ዚ አ ብ ሔ ር ፡
a la a m a ga zi a ba he r

nati

nati ſunt. Et illud verbum

ተ ወ ል ዱ ፡ ወ ው እ ቱ ፡ ቃ ል ፡

ta ua l du ua ua a tu ka l

caro factum eſt; & habitauit

ሥ ጋ ፡ ከ ነ ፡ ወ ኀ ደ ረ ፡

ſa ga co na ua hha da ra

in nobis.

ኀ ቤ ነ ፨

hha be na.

VA 1 A 0 8584

XXIII*
A
36

BIBLIC
Vittor
X